«Ռուս-Հայկական համալսարան» բարձրագույն կրթության միջպետական կրթական կազմակերպություն

Հաստատում եմ՝
Իրավունքի ինստիտուտի տնօրեն
Քալաշյան Մ.Ա._____
«23» հունիսի 2026 թ.

Ինստիտուտ՝ Իրավունքի
Ամբիոն՝ Իրավունքի տեսության և Սահմանադրական իրավունքի

Հեղինակ՝ ի.գ.դ., պրոֆեսոր Ղամբարյան Ա.Ս.

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ

Դասընթաց՝ Էմպիրիկ իրավագիտություն

Մասնագիտություն՝ 042101.00.6 «Իրավագիտություն»

Կրթական ծրագիր՝ 042101.01.6 «Իրավագիտություն»

1. Ներածություն

«Էմպիրիկ իրավագիտություն» կուրսը հանդիսանում է մասնագիտական ցիկլի կամընտրական դասընթաց։ Ժամանակակից իրավաբանական կրթությունը իրավական կարգավորման մեխանիզմի ասպետկը բաց է թողնում, քանի որ Պետության և իրավունքի տեսություն, ինչպես նաև ճյուղային իրավաբանական պարզաբանում են իրավունքը մեծամասամբ ֆորմալ-տրաբանական և դոգմատիկ իրավաբանական տեսանկյունից՝ բաց թողնելովիրավունքի նորմի ռեալ գործողության խնդիրները իրավակիրառ և օրինաստեղծ գործունեություն իրականացնելիս և կոնկրետ իրավահարաբերություններում դրանց կյանքի կոչումը։ Էմպիրիկ իրավագիտությունը կոչված է լրացնել այդ բացը և համապատասխանաբար ուսումնասիրում է իրավունքի սոցիալական գործառույթը, նրա գենեզիսը, զարգացումը սոցիումում, ինչպես նաև մշակում է իրավական երևույթների էմպիրիկ ուսումնասիրման մեթոդաբանություն և մեթոդիկա։

«Էմպիրիկ իրավագիտությունը» հանդիսանում է իրավական միջառարկայական ճյուղ, իր մեջ սինթեզող իրավունքի և այլ սոցիալական երևույթների և գործընթացների գիտելիքներ։ Էմպիրիկ իրավունքի հիմքը հանդիսանում է տարբեր իրավական երևույթների սոցիոլոգիական զարգացման ուսմունքը։ Հատուկ ուշադրություն է դարձվում իրավագիտությոան և հարող խնդիրների ուսումնասիրմանը, մասնավորապես, ուսումնասիրում է էմպիրիկ իրավական հետազոտությունների ընդհանուր մոտեցումները և հիմնական ուղղությունները հարցազրույցի ինտերպրետացիայի հարցերը և այլ իրավական հարցեր, դատական որոշումների և այլ ակտերի ստատիստիկ անալիզի մեթոդները, ինչպես նաև ներառում է պրակտիկ պարապմունքներ, մոնիտորինգներ, հարցաքննությունների կազմակերպման և դատավորների, քննիչների և իրավակիրառ այլ մարմինների անկետավորման։

Կապն այլ դասընթացների հետ

«Էմպիրիկ իրավագիտություն» կուրսը տրամաբանական և բովանդակային կապի մեջ է այնպիսի գիտելիքների հետ ինչպիսիք են Պետության և իրավունքի տեություն, Իրավաբանական էթիկա, Սոցիոլոգիա, Ինֆորմատիկա և Մաթեմատիկա, ինչպես նաև իրավաբանական այլ ճյուղերի դասընթացների հետ

«Էմպիրիկ իրավագիտություն» դասընթացի նպատակն է Ուսանողներին ծանոթացնել էնպիրիկ-իրավական հետազոտությունների տրադիցիոն և իրավունքի սոցիոլոգիայի ժամանակակից մոտեցումների, ինչպես նաև ձևավորել

սոցիալ- իրավական հետազոտություններն անցկացման հմտությունները։

«Էմպիրիկ իրավագիտություն» դասընթացի հիմնական խնդիրներ են՝ Իրավական դրույթների ռեալիզացման վրա ազդող դրական կամ բացասական ֆակտորների և պայմանների հետազոտություն: Էմպիրիկ իրավաական հետազոտությունների տարբեր մեթոդների հետազոտություն: Իրավական ինֆորմացիայի հավաքագրման համար անհրաժեշտ ինստումենտների մշակում Ստացված իրավական ինֆորմացիայի և ստատիստիկ տվյալների մշակման և համակարգման ուսուցում

Դասընթացի օբյեկտը և առարկան:

«Իրավաբանական գիր» դասընթացի ուսումնասիրության օբյեկտ հանդիսանում է դատավարական օրենսդրությունը և մասնավոր իրավահարաբերություն կարգավորող այլ իրավունքի աղբյուրները:

«Իրավաբանական գիր» դասընթացի առարկան՝ մասնավոր իրավունքի սուբյեկտների միջև առաջացող իրավահարաբերությունների հիմնախնդիրներն են:

Դասընթացի մուտքային պահանջները

«Էմպիրիկ իրավագիտության» ուսումնասիրությունից առաջ ուսանողը պետք է պատկերացում ունենա Պետության և իրավունքի տեսություն հիմնական հասկացությունների և կատեգորիաների մասին, ինչպես նաև հիմնվել իրավաբանական այլ ճյուղերի դիսցիպլինաներից ստացած գիտելիքների վրա։

2.1. Կրթական վերջնարդյունքները: Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը պետք է.

իմանա՝

գիտելիքի կիրառման հմտությունները՝

- Պաշտոնական փաստաթղթերին ներկայացվող հիմնական պահանջները.
- Իրավական վերլուծություն կատարելու, իրավական նորմի բովանդակության բացահայտման և փաստերի հետ համադրման առանձնահատկությունները

կարողանա՝

ընդհանրական իմացական հմտությունները՝

- Գործնականում կիրառել ձեռք բերված հմտությունները.
- Կատարել վիճահարույց իրավիճակների իրավական վերլուծություն.
- Իրավաբանական բարդ լեզվով տեքստերը, նորմերը ներկայացնել պարզ, հստակ, մատչելի եղանակով՝ հատակ տարանջատելով վերաբերելի և ոչ

վերաբերելի կարգավորումները, ունակ լինի՝

- Տարբերել պաշտոնական փաստաթղթերը, ներկայացնել յուրաքանչյուրի կազմման առանձնահատկությունները, տարբերակել վավերապայմաններում առկա թերությունները.
- Արդյունավետորեն կիրառել IRAC մեթոդը բարդ իրավավերլուծության ժամանակ
- Հայացադիմում կազմել:

Դասավանդման եղանակները և մեթոդները:

«Իրավաբանական գիր» դասընթացն անցկացվում է դասախոսությունների և գործնական պարապմունքների միջոցով: Գործնական պարապմունքների նպատակն է օգնել ուսանողներին ուսումնասիրել դասընթացի կարևորագույն խնդիրները, խորացնել և համակարգել ուսանողների գիտելիքները տվյալ ոլորտում:

«Իրավաբանական գիր» դասընթացի ընթացքում կիրառվում են բացատրական, տեղեկատվական, գործնական, վերարտադրողական, համեմատական, հետազոտման և մասնակի որոնման մեթոդները:

2.2. Դասընթացի աշխատատարության բաշխումն ըստ ուսումնական աշխատանքի տեսակների (ակադեմիական ժամերով)

Դասընթացը ներառված է «Կամընտրական դասընթացների կրթաբլոկում»՝ 2 ակադեմիական կրեդիտ (72 ակադեմիական ժամ) աշխատատարությամբ, որից 16 ակադեմիական ժամ նախատեսվում է գործնական պարապմունքների համար: Դասընթացը նախատեսվում է ուսումնասիրել 4-րդ ուսումնական տարվա 1-ին կիսամյակում:

Ուսումնական աշխատանքի տեսակները	Ընդամենը, ակադ. ժամեր
1. Առարկայի ուսումնասիրման ընդհանուր աշխատատարությունն, այդ թվում՝	72
1.1. Լսարանային պարապմունքներ, այդ թվում՝	32
1.1.1. Դասախոսություններ	16
1.1.2. Գործնական պարապմունքներ, այդ թվում՝	16
1.1.2.1. Ստուգողական աշխատանքներ	
1.2. Ինքնուրույն աշխատանք, այդ թվում՝	13
1.2.1. Քննություններին նախապատրաստում	

1.2.2. Ինքնուրույն աշխատանքի այլ տեսակներ, այդ թվում՝ (նշել)	
1.2.2.1.Գրավոր ինքնուրույն աշխատանքներ	
1.2.2.2.Էսսե և ռեֆերատներ	
Ամփոփիչ ստուգում (քննություն, ստուգարք)	Ստուգարք (գնահատակ անով)

2.3. Առարկայի ծավալը՝ 72 ժամ, կրեդիտ՝ «2» ECTS:

2.4. Դասընթացի ծավալի բաշխում (ակադեմիական ժամերով) ըստ թեմաների և ուսումնական աշխատանքի տեսակների

Առարկայի բաժինները և թեմաները	Ընդամենը	Դասախոսու-թյուններ	Գործնական / սեմինար պարապմունքներ	Ինքնուրույն աշխատանք
1	2=3+4	3	4	
Թեմա 1.				5
Ընդամենը	72	16	16	13

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԱՌԱՋԱԴՐԱՆՔ

Դատավարության մշտադիտարկում

«Դատավարության մրցակցության սկզբունքի պահպանումը» թեմայով

ԱՌԱՋԱԴՐԱՆՔԻ ԷՈՒԹՅՈՒՆԸ :

Ուսանողները մինչև 4 էջանոց հաշվետվություն են պատրաստում քաղաքացիական, վարչական կամ քրեական գործերով արդարադատության մատչելիության

խնդիրների հետ կապված : Հաշվետվության ձևը ներկայացված է ստորև : Այս նպատակով, ուսանողները.

- Այցելում են առաջին ատյանի դատարան և մասնակցում որևէ գործով դատավարության
- Հարցազրույց անցկացնում դատավարությանը մասնակցող առնվազն 3 անձի հետ՝ դատավոր, դատախազ, դատավորի օգնական, դատական նիստերի քարտուղար կամ փաստաբան, դատավորության կողմ, որպեսզի պատասխանտան հետևյալ հարցերին.

    1) Որն է քննվող գործի էությունը,
    2) Մրցակցության սկզբունքի տեսանկյունից ինչ խնդիրներ են մարդիկ ունենում,
    3) ինչ փոփոխություններ կցանկանային տեսնել դատական համակարգում,
    4) արդյո՞ք ուսանողի կարծիքով դիտված դատավարության ընթացքում հաջողվել է հասնել արդարության վերականգման, ինչու այո կամ ոչ :

Ուսանողը դատարան այցի արդյունքում կազմում է գրավոր հաշվետվություն՝ ստորև ներկայացված ձևաթերթով, որտեղ անդրադառնում է հետևյալ հարցերին.

1) Որոնք են այն հիմնական խոչընդոտները, որոնց մարդիկ բախվում են դատական համակարգի հետ շփվելիս :
2) Որոնք են նշված խոչընդոտները հաղթահարելուն ուղղված ուսանողի առաջարկները /առնվազն 2 առաջարկ/:

Հաշվետվությունը ներկայացվում է գրավոր, իսկ դրա հիմնական դրույթները ներկայացվում և քննարկվում են նաև բանավոր՝ գործնական պարապմունքիժամանակ:Հաշվետվությունը պետք է լրացվի համակարգչային եղանակով: Ծավալը չպետք է գերազանցի 4 էջը: Աղյուսակի չափերը կարող են ընդլայնվել ուսանողի կողմից ներկայացվող նյութի ծավալին համապատասխան:

ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅԱՆ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՉԱՓԱՆԻՇՆԵՐԸ :

1) Հարցազրույցների բովանդակային խորությունը
2) Ուսանողի կողմից մրցակցության սկզբունքի պատշաճ ընկալումը և ներկայացումը
3) Առաջարկների գործնական նշանակությունը և որակը
4) Խոսքի հստակությունն ու ճշգրտությունը:

ԴԱՏԱՐԱՆ ԱՅՑԻ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅԱՆ ՁԵՎԱԹԵՐԹ ՈՒՍԱՆՈՂԻ ԱՆՈՒՆ –ԱԶԳԱՆՈՒՆԸ :- _____
1. ԴԱՏԱՐԱՆԸ, ՈՐՏԵՂ ԿԱՏԱՐՎԵԼ Է ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅՈՒՆԸ(դատարանի

անվանումը, հասցեն, դատավորը, քննվող գործի էությունը)

2. <u>ՀԱՐՑԱԶՐՈՒՅՑԻ ՄԱՍՆԱԿԻՑՆԵՐԻ ՏՎՅԱԼՆԵՐԸ (առնվազն 1 անձի անուն-ազգանուն, դատավարական կարգավիճակը) հարցազրույթի հիմնական թեման կողմերի մրցակցության հարցերն են</u>

3. <u>ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄՇՏԱԴԻՏԱՐԿՄԱՆ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ԱՐԺԱՆԻ ՀԱՐՑԵՐ</u>

1. դատավարությունը դռմբաց է, թե ոչ,
2. դատավորը ս արդյոք պատշաճ ծանուցել է կողմերին դատական նիստի ժամանակի և վայրի մասին,
3. կողմերը հնարավորություն ունեցել են նախապես ծանոթանալու գործի նյութերին, փաստաթղթերին
4. դատավորը պատշաճ քննարկել է արդյոք կողմի՝ ապացույց ձեռք բերելու միջնորդությունը, արդյոք դատավորը ներկայացրել է պատճառաբանված դիրքորոշում
5. կողմերը նիստի ընթացքում առարկություն ներկայացրել է դատավորի ապօրինի գործողությունների վերաբերյալ, ինչպես է դատավորը արձագանքել դրան,
6. դատավորը արդյոք պահպանել է անաչառությունը, կողմերի միջև հավասարությունը,
7. արդյոք դատավորը կատարել է որևէ գործողություն ինչից ակնհայտ երևում է, որ դատավորը առավելություն է տվել որևէ կողմին, դատավորի մոտ առկա է արդյոք մեղադրական հակում
8. և այլն

Խախտումներ հայտնաբերելու դեպքում՝ մանրամասն ներկայացնել այն՝ նշելով նաև այն նորմը, որը դատավորը խախտել է ։

4. ԻՆՉ ՍՈՎՈՐԵՑԻՔ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՈՒՄ (ներկայացվում են հարցազրույցների և դատավարությանը մասնակցելու արդյունքում ձեռք բերված գիտելիքները, բացահայտած խնդիրները)
5. ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐԸ

4. Գրականության ցանկ

1. Кудрявцев В.Н., Казимирчук В.П. (ред.) Современная социология права. — М.: Юристъ, 1995.
2. Лапаева В.В. Социология права. — М.: Норма, 2008.
3. Туманов В.А. Правовая социология. — М.: Юристъ, 2002.
4. Ядов В.А. Стратегия социологического исследования. Описание, объяснение, понимание социальной реальности. — М.: Омега-Л, 2007.
5. Карбонье Ж. Юридическая социология. — М.: Прогресс, 1986.
6. Волков В.В. Эмпирическая социология права в условиях междисциплинарного синтеза // Социологические исследования. 2017. № 4.
7. Фридман Л.М. Взросление: исследования права и общества вступают в эксклюзивный клуб // Право и правоприменение в зеркале социальных наук: хрестоматия современных текстов. – М.: Статут, 2014.
8. Волков В.В. Как изучать судебную систему: методология и техника эмпирических исследований // Российское правосудие. — 2015. — № 2.
9. Как судьи принимают решения: эмпирические исследования права / Под ред. В.В. Волкова. – М.: Статут, 2012.

10. Волков В.В., Поздняков М.Л. Эмпирические исследования права: методология и методы // Социологическое обозрение. — 2017. — Т. 16. — № 3.
11. Титаев К., Шклярук М. Российский следователь: призвание, профессия, повседневность. – М.: Норма, 2016.
12. Поздняков М.Л. Количественные и качественные методы в эмпирических правовых исследованиях // Журнал российского права. — 2019. — № 4.
13. Дмитриева А.В. Социология права: возможности эмпирических исследований судебной системы // Правоведение. — 2016. — № 2.
14. Волков В.В., Титаев К.Д. Мониторинг судебной системы: методы и результаты (на примере анализа работы мировых судей). — СПб.: Институт проблем правоприменения при Европейском университете в Санкт-Петербурге, 2014.
15. Подвойский Г.Л. Социология права: методология и методы эмпирических исследований // Социологические исследования. — 2012. — № 5.
16. Павлютенкова М.Ю. Эмпирические методы в правовых исследованиях: учебно-методическое пособие. — М.: РУДН, 2016.
17. Самыгин П.С., Попов М.Ю., Байрамов А.Р. Социология права: учебник для бакалавров. — Ростов н/Д: Феникс, 2015.
18. Козырева П.М., Смирнов А.И. Методология и методы социально-правовых исследований: учебное пособие. — М.: Изд-во РАНХиГС, 2018.